

Voorjaarsnota 2018

Museum Het Valkhof-Kam, Regionaal Archeologisch
depot en taken archeologie
Provincie Gelderland

Definitief PS
donderdag 5 juli 2018 12:16

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG ARNHEM
Postadres: Postbus 9090, 6800 GX ARNHEM
Telefoon: (026) 3599480
E-mail: post@gelderland.nl
Website: www.gelderland.nl

≡ provincie
Gelderland

Museum Het Valkhof-Kam, Regionaal Archeologisch depot en taken archeologie

Samenvatting

De provincie Gelderland is verantwoordelijk voor beheer en conservering én voor het toegankelijk maken van een groot deel van de archeologische vondsten in de provincie. De uitvoering van deze taken is ondergebracht bij Stichting Museum Het Valkhof-Kam.

Deze taken worden uitgevoerd in een aantal gebouwen: De collectie van Gelderland is toegankelijk voor publiek en onderwijs in Museum het Valkhof en voor onderwijs en onderzoek in Museum Kam. In Museum Kam vindt ook beheer en de conservering van vondsten plaats en een deel van de opslag. Opslag is er daarnaast in een tweetal externe depots (waarvan er één met de gemeente Nijmegen wordt gedeeld). Het monumentale pand van Museum Kam is eigendom van de provincie. Over het gebruik en beheer van het pand zijn afspraken gemaakt met de Erven Kam. Voor de eerste fase van de restauratie van dit pand (Rijksmonument) heeft u bij Begroting 2018 reeds middelen beschikbaar gesteld.

Om het beheer van de collectie Gelderland toekomstbestendig te maken is in 2015 een onderzoek gestart. Als gevolg van de bestuurscrisis bij Stichting Museum Het Valkhof-Kam heeft dit onderzoek vertraging opgelopen. De resultaten van het onderzoek treft u hierbij aan.

Voor de start van de aanpak van de werkvoorraad archeologische vondsten stellen wij voor om nu een bedrag van € 300.000 beschikbaar te stellen (zie ook onderdeel Subsidiegrondslagen). Voor de rest van deze opgave, die we op basis van deze pilot goed kunnen begroten, komen wij bij de vaststelling van de Begroting 2019 bij u terug.

Met Museum Het Valkhof-Kam zullen we de komende maanden afspraken maken over de opsplitsing tussen de museale (subsidie) en de wettelijke en contractuele taken (opdracht). Een eventuele structurele aanpassing ten opzichte van het totale bedrag dat wij nu jaarlijks beschikbaar stellen aan Museum Het Valkhof-Kam zal in de begroting voor 2019 worden meegenomen.

Over vier jaar, als de werkvoorraad archeologische vondsten is verwerkt, willen we, samen met het museum, bepale hoe de opdracht voor de wettelijke en contractuele taken naar beneden kan worden bijgesteld.

Over een eventuele bijdrage aan het wegwerken van achterstallig onderhoud en aan voor het openhouden van Museum Het Valkhof noodzakelijke verbetering van de technische installatie zullen wij met gemeente Nijmegen en het museum in overleg treden. Hierop komen wij in een later stadium bij u terug.

Alles afwegende kiezen wij voor een gezamenlijk archeologisch depot met de gemeente Nijmegen aan de Nieuwe Dukenburgseweg. In ons voorstel voor de Begroting 2019 zullen wij hiervoor een bedrag opnemen.

Aanleiding

Met onze PS-brief (PS2017-705) van 15 november 2017 betreffende Museum Het Valkhof-Kam en het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten hebben wij u geïnformeerd over de bestuurscrisis bij de Stichting Museum Het Valkhof-Kam en de samenwerking met de provincie Gelderland met betrekking tot de provinciale wettelijke en contractuele taken op het gebied van archeologie. Conform onze toezegging in genoemde brief geven wij bij deze Voorjaarsnota de actuele stand van zaken betreffende het museum, de voortgang bij de totstandkoming van een regionaal archeologisch depot én de verdere invulling van onze wettelijke en contractuele taken.

Voor de achtergronden verwijzen wij u korthedshalve naar genoemde brief van 15 november 2017.

De Opgave

De provincie heeft wettelijke en contractuele taken op het gebied van archeologie. Gelderland is hiermee verantwoordelijk voor beheer en conservering én voor het toegankelijk maken van een groot deel van de archeologische vondsten in onze provincie. De uitvoering van deze taken is ondergebracht bij Stichting Museum Het Valkhof-Kam. De collectie van Gelderland is toegankelijk voor publiek en onderwijs in Museum het Valkhof en voor onderzoek in Museum Kam. Het beheer en de conservering van vondsten vindt plaats in Museum Kam. De opslag van vondsten (depot) vindt plaats in Museum Kam, in een van de gemeente Nijmegen gehuurde ruimte aan de Nieuwe Dukenburgseweg en in een extra gehuurde ruimte in Wijchen (Bijsterhuizen).

We staan voor een aantal opgaven:

- we hebben ons voorgenomen om door samenwerking met andere overheden (gemeente Arnhem en Nijmegen) de (statische) depots samen te voegen uit het oogpunt van efficiëntie. Daarbij is het ook zo dat de huidige depotruimtes niet voldoen aan de wettelijke voorschriften en op termijn onvoldoende ruimte bieden.
- het monumentale gebouw Museum Kam, eigendom van de provincie, is op korte termijn toe aan een grondige restauratie en renovatie.
- als gevolg van de overdracht van een aantal collecties aan de provincie en een grotere instroom van vondsten dan voorheen, plus de aanscherping van de regelgeving met betrekking tot wettelijke en contractuele taken (registratie, conservering en opslag) is er een grotere werkvoorraad ontstaan dan verantwoord is. Daarmee is de collectie onvoldoende toegankelijk; de termijn die wordt gehanteerd om te komen tot een bruikleen is langer dan wenselijk. Het streven is om makkelijker en sneller te kunnen voldoen aan verzoeken tot uitleen voor tentoonstellingen (door derden) of wetenschappelijk onderzoek.

- de jaarlijkse bijdrage aan Museum Het Valkhof-Kam is gebaseerd op het totale pakket aan wettelijke- en contractuele taken én de museale taken. Als gevolg van genoemde toename van de instroom van vondsten en de aanscherping van wet en regelgeving is binnen de organisatie Valkhof-Kam de balans in dit takenpakket verschoven en is er minder geld beschikbaar gekomen voor de museale taken. Herijking van de structurele bijdrage en enkele incidentele extra bijdragen van de provincie hebben niet kunnen voorkomen dat er een druk op de organisatie is ontstaan. Er is naast de incidentele verzoeken nooit een formele vraag gekomen uit het Valkhof over verhoging van de structurele middelen. Begin 2015 is gezamenlijk geconstateerd dat de werkvoorraad met betrekking tot de wettelijke- en contractuele taken onverantwoord hoog was opgelopen en dat een herijking van de beschikbare formatie nodig is. Bij Voorjaarsnota 2015 heeft u gelden beschikbaar gesteld om onderzoek te doen naar onder andere de huisvesting van museum en depots, de uitvoering van de wettelijke en contractuele taken en de ontsluiting van de collectie. Een structurele hogere vraag naar capaciteit voor de wettelijke en contractuele taken is pas uit het onderzoek naar voren gekomen. Een samenvatting van dit rapport treft u hierbij aan (bijlage 12 Samenvatting rapportage Valkhof).
- om een helder beeld te krijgen en houden hebben wij ons in 2014 voorgenomen om de subsidieverstrekking aan Museum Het Valkhof-Kam te ontvlechten. Een vaste jaarlijkse subsidie voor de museale taak, en een opdracht voor de uitvoering van wettelijke- en contractuele taken, afgestemd op de werkelijke instroom van archeologische vondsten. De opdracht kan te zijner tijd, als de werkvoorraden zijn weggewerkt en daarmee de collectie toegankelijker is geworden, naar beneden worden bijgesteld.

Ontwikkelingen regionaal depot

Wij hebben gezamenlijk onderzocht in hoeverre de archeologie- en kunstdepots van de provincie, gemeente Arnhem en Nijmegen, van Museum Arnhem en van Museum Het Valkhof-Kam zouden kunnen worden samengevoegd. Doel was vergroting van de efficiëntie en van kostenbesparing voor alle betrokken partijen. Vanuit uw Staten is daarbij verzocht om te kijken naar mogelijkheden om hiervoor een historisch pand in te zetten. Tijdens onze verkenning hebben we een aantal conclusies moeten trekken die tot gevolg hebben dat we onze oorspronkelijk gezamenlijk ambitie, een regionaal depot voor kunst en archeologie, hebben moeten verlaten.

Allereerst was er de constatering dat het geschikt maken van een historisch pand (erfgoed) gezien de eisen die ervoor zowel de kunst als archeologische vondsten op het gebied van klimaatbeheersing gelden bijzonder hoge kosten voor alle partijen met zich mee zou brengen. Nadat een tweetal locaties is onderzocht en doorgerekend is gezamenlijk met alle betrokken partijen besloten dit pad te verlaten.

Vervolgens hebben we moeten constateren dat er aan een depot voor kunst geheel andere eisen moeten worden gesteld dan aan een archeologisch depot. Het idee is toen ontstaan om de kunstcollectie van de drie partijen onderdak te geven bij Museum Arnhem, en dat de archeologische collectie gezamenlijk in Nijmegen zou worden ondergebracht.

Als gevolg van tijdsdruk (Museum Arnhem en gemeente Arnhem moesten op dat moment keuzes maken over de definitieve verbouwplannen en er waren nog te veel onzekerheden over een gezamenlijke huisvesting, Museum het Valkhof en gemeente Nijmegen werden geremd in het maken van keuzes door onzekerheden bij museum Het Valkhof) is besloten dat alleen Nijmegen en de provincie verder gaan met het inrichten van een gezamenlijk archeologisch statisch depot.

Met de gemeente Nijmegen zijn we uitgekomen op een drietal varianten voor samenwerking:

- gezamenlijke huisvesting medewerkers archeologie aan de Museum-Kamstraat
Nijmegen huurt daarbij door provincie op de kavel naast het museum Kam een nieuw te bouwen kantoor, de provincie (medewerkers Valkhof-Kam) blijft in gebouw Kam. Daarnaast een gezamenlijk statisch depot aan de Nieuwe Dukenburgseweg (dit depot moet nog wel aangepast worden om aan de eisen te voldoen). De kosten worden geschat op € 2,8 miljoen voor de nieuwbouw voor rekening van de provincie en € 1,8 miljoen voor aanpassingen aan het depot aan de Nieuwe Dukenburgseweg voor rekening van de gemeente Nijmegen.
- een gezamenlijk (provincie en gemeente Nijmegen) statisch depot aan de Nieuwe Dukenburgseweg, provincie blijft op locatie Kam
Kosten aanpassing statisch depot € 1,8 miljoen, kosten voor kantoorruimtes zijn op dit moment nog niet bekend, voor rekening gemeente Nijmegen.
- geen samenwerking
Provincie bouwt statisch depot naast Museum Kam, kosten € 4,3 miljoen. Nijmegen blijft zoals nu aan de Nieuwe Dukenburgseweg, kosten aanpassingen zijn voor rekening gemeente Nijmegen.

Inhoudelijk, qua samenwerking en uitwisseling kennis, geniet variant 1 de voorkeur. Financieel is variant 2, waarbij de kosten met name door de gemeente Nijmegen worden gedragen, voor de provincie het meest voordelig.

Varianten 1 en 3 leiden tot een aanzienlijk bouwvolume op de kavel naast het Museum Kam. Het vigerende bestemmingsplan laat dit evenwel niet toe. Gezien de locatie, midden in een bestaande woonwijk, is het ook de vraag of dit bouwvolume gewenst is. Inspraak op de bestemmingsplanwijziging zal mogelijk voor aanzienlijke vertraging zorgen.

Wij willen haast maken met het op een verantwoorde wijze bewaren van erfgoed. Alles afwegend gaat onze voorkeur daarom uit naar variant 2. Omdat dit voor de gemeente een kostbare keuze is en wij als provincie in de voordelen meedelen, willen we samen zoeken op welke wijze we de gemeente hierbij tegemoet kunnen komen.

Taak voor Museum Het Valkhof-Kam

Inmiddels lijkt Museum Het Valkhof-Kam weer de weg omhoog te vinden. Er is een nieuwe directeur aangetreden, er ligt een beleidsplan met een aantal scenario's en er is een financieel plan (zie bijlagen).

Uiteraard heeft de bestuurscrisis in Museum Het Valkhof-Kam ons wel parten gespeeld in het proces naar een toekomstvisie voor het PDB. Het toegezegde onderzoek wordt pas een jaar later opgeleverd, afstemming met de organisatie in transitie was lastiger, het museum kon, hangende het proces en de zoektocht naar een toekomstperspectief, moeilijk besluiten nemen.

Museum Het Valkhof-Kam heeft een aantal toekomstscenario's voor het museum voorgelegd.

In het eerste scenario wordt er slechts gekozen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud aan gebouw (dit gaat specifiek over locatie Valkhof, niet over Museum Kam dat eigendom is van de provincie) en aan het verbeteren van de technisch installaties. Bij deze keus wordt niet geïnvesteerd in tentoonstellingsruimten en diverse publieksfaciliteiten en is het maar de vraag of het museum de noodzakelijke aantallen bezoekers zal trekken om rond te komen.

Het tweede scenario behelst daarnaast een investering in de expositiemogelijkheden van het (kunst)museum om daarmee een groter publiek aan te trekken, alsmede een verplaatsing van de horeca naar een meer in het zicht liggende plaats.

In het derde scenario worden bovendien reserveringen gemaakt voor toekomstig onderhoud.

Hoewel de provincie met haar archeologische collectie een beperkte rol heeft wordt er door het museum een beroep gedaan op provinciale middelen voor elke van de drie scenario's.

Wij zijn evenwel van mening dat er voor de provincie geen rol is weggelegd bij de verdere ontwikkeling van Het Valkhof als kunstmuseum, wij zijn immers alleen betrokken bij de tentoonstelling van de archeologische collectie.

Over een eventuele bijdrage aan het wegwerken van achterstallig onderhoud en aan voor het openhouden van het museum noodzakelijke verbetering van de technische installatie zullen wij met gemeente en museum in overleg treden. Hierop komen wij in een later stadium bij u terug.

Met het verschijnen van het onderzoeksrapport hebben we onder andere in beeld wat de daadwerkelijke opgave is voor registratie en conservering van de werkvoorraad archeologische vondsten. Daarbij merken we op dat hoe korter de termijn waarbinnen het project wordt uitgevoerd (we denken aan een periode van drie tot vier jaar), des te sneller de formatie voor de reguliere archeologisch taak naar beneden kan worden bijgesteld. De collectie is dan immers beter toegankelijk bij verzoeken voor uitleen en onderzoek.

Keuzes op de korte termijn

Bij het vaststellen van de Midterm review zijn door u middelen (€ 38,7 miljoen) gereserveerd voor onder andere restauratie van monumenten en voor archeologie.

We staan in de startblokken om met de restauratie van Museum Kam aan de slag te gaan: een projectleider wordt aangesteld, definitief en technisch ontwerp worden opgesteld en de aanbesteding vindt dit jaar plaats.

De restauratie wordt, omdat het een provinciaal gebouw is, in eigen beheer ter hand genomen. Hierbij wordt samengewerkt met het onderwijs en zal ruimte zijn voor leerlingen door middel van een leerlingbouwplaats.

De totale kosten schatten wij in op € 2,7 miljoen voor restauratie, tijdelijk huisvesting et cetera. Hiervoor staat al € 1,35 miljoen op de begroting van 2018. Het restantbedrag zullen we in de Begroting 2019 opnemen.

Naast bovengenoemd bedrag voor de restauratie van Museum Kam stellen wij voor om voor de start van de aanpak van de werkvoorraad een bedrag van € 300.000 beschikbaar te stellen (zie onderdeel Subsidiegrondslagen). Voor de rest van deze opgave komen wij bij de vaststelling van de Begroting 2019 bij u terug.

Keuzes voor later

Met Museum Het Valkhof-Kam zullen we de komende maanden afspraken maken over de opsplitsing tussen de museale (subsidie) en de wettelijke en contractuele taken (opdracht). Een eventuele structurele aanpassing ten opzichte van het totale bedrag dat wij nu jaarlijks beschikbaar stellen aan Museum Het Valkhof-Kam zal in de Begroting 2019 worden meegenomen.

Over vier jaar, als de werkvoorraad archeologische vondsten is verwerkt, willen we, samen met het museum, onderzoeken of de opdracht voor de wettelijke en contractuele taken naar beneden kan worden bijgesteld.

Over een eventuele bijdrage aan het wegwerken van achterstallig onderhoud en aan voor het openhouden van Museum Het Valkhof noodzakelijke verbetering van de technische installatie zullen wij met gemeente en museum in overleg treden. Hierop komen wij in een later stadium bij u terug.

Ook in het voorstel voor de Begroting 2019 zullen wij een bedrag opnemen waarmee wij het de gemeente Nijmegen mogelijk willen maken het archeologisch depot aan de Nieuwe Dukenburgseweg zo aan te passen dat het aan de eisen voor opslag van archeologisch vondsten voldoet.

Bijlagen:

- Samenvatting Valkhof Rapport
- Beleidsplan Museum Het Valkhof "Visie en Koers"
- Financiële paragraaf Museum Het Valkhof "Keuzes voor de toekomst"